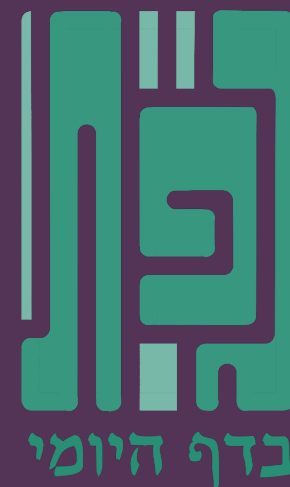

Torat haShemittot **and the Resurrection** **of the Dead:** **Rambam and Ramban on the** **body**

מסכת
סנהדרין

דף צז ע"א צז ע"ב

סנהדרין צז ע"א – ע"ב

אמר רב קטינא: שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב, שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא. אביי אמר: תרי חרוב, שנאמר יחיינו מימים ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו,

תניא כותיה דרב קטינא:

כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לשבע שנים, כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה, שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, ואומר: מזמור שיר ליום השבת - יום שכולו שבת. ואומר: כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר.

תנא דבי אליהו: ששת אלפים שנה הוי עלמא, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. ובעונותינו שרבו - יצאו מהם מה שיצאו.

רש"י

וחד חרוב - שאלף שנה יהיה חרוב חוץ מששת אלפים אלן, דהיינו אלף שביעי.

תרי - אלפים הוא חרב, אלף שביעי ואלף שמיני, יומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה שנאמר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור.

משמט - ונעשה חרב. שכולו שבת - שהעולם משמט.

סנהדרין צז ע"ב

אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא: אין העולם פחות משמונים וחמשה יובלות, וביובל האחרון בן דוד בא. אמר ליה: בתחילתו או בסופו? אמר ליה: איני יודע. כלה או אינו כלה? - אמר ליה: איני יודע. רב אשי אמר: הכי אמר ליה: עד הכא - לא תיסתכי ליה, מכאן ואילך - איסתכי ליה.

שלח ליה רב חנן בר תחליפא לרב יוסף: מצאתי אדם אחד ובידו מגילה אחת כתובה אשורית ולשון קדש, אמרתי לו: זו מניין לך? אמר לי: לחיילות של רומי נשכרתי, ובין גינזי רומי מצאתיה, וכתוב בה: לאחר ארבעת אלפים ומאתים ותשעים ואחד שנה לבריאתו של עולם - העולם יתום. מהן מלחמות תנינים, מהן מלחמות גוג ומגוג, ושאר ימות המשיח.

ואין הקדוש ברוך הוא מחדש את עולמו אלא לאחר שבעת אלפים שנה. רב אחא בריה דרבא אמר: לאחר חמשת אלפים שנה איתמר.

רש"י מסכת סנהדרין דף צז עמוד ב
ד"ה מחדש עולמו
מחדש עולמו - לברוא עולם חדש.

סנהדרין צב ע"א – ע"ב

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צב עמוד א
תנא דבי אליהו: צדיקים שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיותן אינן
חוזרין לעפרן, שנאמר והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש
יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים, מה קדוש לעולם קיים - אף
הם לעולם קיימין.

ואם תאמר: אותן שנים שעתיד הקדוש ברוך הוא לחדש בהן את
עולמו, שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, צדיקים מה הן עושין? -
הקדוש ברוך הוא עושה להם כנפים כנשרים, ושטין על פני המים,
שנאמר על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים בלב ימים. ושמא
תאמר יש להם צער - תלמוד לומר וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר
כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו, ונילף ממתים שהחיה
יחזקאל! - סבר לה כמאן דאמר: באמת משל היה.

רש"י

ואותן שנים שעתיד הקדוש ברוך הוא
לחדש את עולמו - ויהיה עולם זה חרב
אלף שנים אותן צדיקים היכן הם
הואיל ואינן נקברין בארץ.

תורת האדם שער הגמול

ועל כן נאמין אנחנו במה שאמרו (סנהדרין צ"ב ב') מתים שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות שוב אינן חוזרין לעפרם, ואם תאמר אותן אלף שנים שעתיד הקדוש ברוך הוא לחדש בהן עולמו מה הן עושין הקדוש ברוך הוא עושה להם כנפים והם שטים על פני המים, ופי' הכנפים לבישת הנפש מלאכות והתלבש הגוף עמה, ושלא תתבטל בבטול היסודות, וזה ענין מורגל מאד ושגור בפיהם ז"ל כמו שאומרים בכל מקום במדרשות ובתלמוד למען ייטב לך לעולם שכולו טוב והארכת ימים לעולם שכולו ארוך, רוצים לומר שכל הזוכים לו ארוכי ימים הם שאין בו מות. ומפורש אמרו בשלהי חולין אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה שנאמר למען ייטב לך לעולם שכולו טוב והארכת ימים לעולם שכולו ארוך הנה פירשו שאחר תחייתן יהא להם עולם שכולו ארוך כלומר שאינן חוזרין לעפרן לעדי עד, וכבר כתבתיה לזו.

תורת האדם שער הגמול המשך

ואם תשיב עלינו בהיות הגוף מחובר מכלי השמוש לפעולות הנפש לשלשה חלקים שהזכירו אנשי העיון, והם כלי המזון וכלי הזרע וכלי תיקון הגוף, והגוף בכללו צורך מציאותו היה בעבור תכלית אחת והיא אכילת המזון לקיום הגוף ולהוליד דמיונו, וכשתסתלק התכלית ההיא לעוה"ב שאין בו לא אכילה ולא שתיה למה יהיה הגוף פועל ריק ואין במעשה האלהים פועל בטל,

Rambam's *Iggeret Techiyat haMetim*: A response to Ramban

- וכן יראה לנו מן המאמרים ההם שאלו האנשים אשר ישובו נפשותם לגופות ההם יאכלו וישתו וישגלו ויולידו וימותו אחרי חיים ארוכים מאד כחיים הנמצאים בימות המשיח. ואמנם החיים שאין מות אחריהם הם חיי עולם הבא, אחר שאין גוף בהם, שאנחנו נאמין והוא האמת אצל כל בן דעת, שעולם הבא נפשות מבלי גופות כמלאכים, ובאור זה שהגוף אמנם הוא כלל כלים לפעולות הנפש, כבר התבאר זה במופת....
- . הנה התבאר, שהגוף כלו צורך מציאותו מפני תכלית אחת, והוא קבלת המזון להתמדת הגוף והולדת הדומה להתמדת מין הגוף ההוא, וכשתהיה התכלית ההיא מסולקת בלתי צריך אליה, רצה לומר בעולם הבא, וזה שכבר בארו לנו החכמים זכרונם לברכה שאין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש, אם כן הוא באור בהעדר הגוף, שהוא יתברך לא ימציא דבר לבטלה כלל ולא יעשה דבר אלא מפני דבר, וחלילה לו וחס שיהיו פעולותיו המתוקנות כפעולת עובדי הצלמים, עינים להם ולא יראו, אזנים להם ולא ישמעו, אף להם ולא יריחון. כן השם יתעלה אצל אלו יברא גופות, כלומר אברים, לא לעשות בהם מה שנבראו בעבורו כלל ולא לשום סבה

תורת האדם שער הגמול המשך

ואם תשיב עלינו בהיות הגוף מחובר מכלי השמוש לפעולות הנפש לשלשה חלקים שהזכירו אנשי העיון, והם כלי המזון וכלי הזרע וכלי תיקון הגוף, והגוף בכללו צורך מציאותו היה בעבור תכלית אחת והיא אכילת המזון לקיום הגוף ולהוליד דמיונו, וכשתסתלק התכלית ההיא לעוה"ב שאין בו לא אכילה ולא שתיה למה יהיה הגוף פועל ריק ואין במעשה האלהים פועל בטל,

הנה התשובה לכל זה כי היתה הבריאה הזאת לזמן תחיית המתים לצורך השמושים הנזכרים, ואין הקדוש ברוך הוא רוצה בבטולה אחרי כן, ועוד יש בצורה הזאת סודות עמוקים כי לא היתה היצירה על זה הדמות הפקר וללא טעם, רק לצורך גדול ולטעם נכבד, והעושו יתברך רוצה בקיומו, ואם תקשה עלינו קיום הגוף מן השפלים לעולם, כבר השיבנו אליך כי קיום הגוף יהיה בקיום הנפש וקיום הנפש בהתיחדה בדעת עליון, והמתקיים יהיה כמקיים בהתיחדו בו, כאשר נאמין אפילו בפשט הכתובים על אדם הראשון שהיה ראוי שיתקיים ויחיה לעד אלו לא חטא בחטא ההוא, ואף על פי שנאמין בחרבן העולם בשנת השמטה, וכן נאמין ונתחזק אצל הכל באמת, הראות כח הנפש על הגוף האפל בדבקה בדעת עליון, כענין קירון פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה.

Ramban

The body is
resurrected

The bodies of the
righteous
transcend. There
is spiritual
significance to
the body even in
olam haba (the
post-sabbatical
world)

The world is
destroyed after
7,000 years

הרמב"ם

The body is
resurrected

Resurrection is
just a
preparatory
stage before
the Messianic
era, bodies are
resurrected in
their previous
state

There are no
bodies in
olam haba!

Rambam's commentary on Perek Chelek

ותחיית המתים הוא יסוד מיסודי משה רבנו ע"ה, ואין דת ולא דבקות
בדת יהודית למי שלא יאמין זה. אבל הוא לצדיקים. וכן הוא לשון
בראשית רבה "גבורת גשמים לצדיקים ולרשעים, ותחיית המתים
לצדיקים בלבד". ואיך יחיו הרשעים והם מתים אפילו בחייהם? וכן
אמרו (ברכות יח ע"ב) רשעים אפילו בחייהם קרואים מתים, צדיקים
אפילו במיתתן קרואים חיים. ודע כי האדם יש לו למות בהכרח ויתפרד
וישוב למה שהורכב ממנו.

Rambam (cont.)

- אמנם ימות המשיח הוא זמן שתשוב המלכות לישראל ויחזרו לארץ ישראל, ויהי אותו המלך גדול מאוד, ובית מלכותו בציון יגדל שמו וזכרו יהיה מלא הגויים יותר מן המלך שלמה, וישלימו אתו כל האומות ויעבדוהו כל הארצות לצדקו הגדול ולנפלאות שיהא על ידו. וכל מי שיקום עליו, יאבדהו השם יתעלה וימסור אותו בידו. וכל פסוקי המקרא מעידים על הצלחתו והצלחתו עמו. ולא ישתנה במציאות שום דבר ממה שהוא עתה, אלא שהמלכות תחזור לישראל, וזהו לשון החכמים (ברכות לד.) "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד". ויהיו בימיו עשירים ואביונים, גיבורים וחלשים כנגד זולתם.

אבל באותם הימים יהיה נקל מאוד על בני אדם למצוא מחייתם, עד שבעמל מעט שיעמול אדם יגיע לתועלת גדול. וזהו שאמר (שבת ל ע"ב) "עתידה ארץ ישראל להוציא גלוסקאות וכלי מילת". לפי שבני אדם אומרים כשימצא אדם דבר מוכן ומזומן, "פלוני מצא פת אפוי ותבשיל מבושל".

והראיה על זה מה שנאמר "ובני נכר איכריכם וכורמיכם", להודיע שיש שם זרע וקציר. ולכן קצף החכם הזה, שאמר המאמר הזה, על תלמידו (שם) כשלא הבין דברו, וחשב שהוא על פשוטו, והשיבו כפי השגתו. ולא הייתה אותה התשובה תשובה האמיתית. והראיה על שלא השיב לו על אמיתתו מה שהביא ראיה "אל תען כסיל כאולתו".

והתועלת הגדול אשר תהיה באותם הימים הוא שננוח משעבוד מלכיות שהוא מונע אותנו מעשיית המצוות כולם, ותרבה החכמה כמו שנאמר כי מלאה הארץ דעה, וישבתו המלחמות כמו שנאמר ולא ישא גוי אל גוי חרב, ויהיה נמצא בימים ההם שלימות רבה ונזכה בו לחיי העולם הבא.

What is the purpose of resurrection for Rambam? Ramban's explanation:

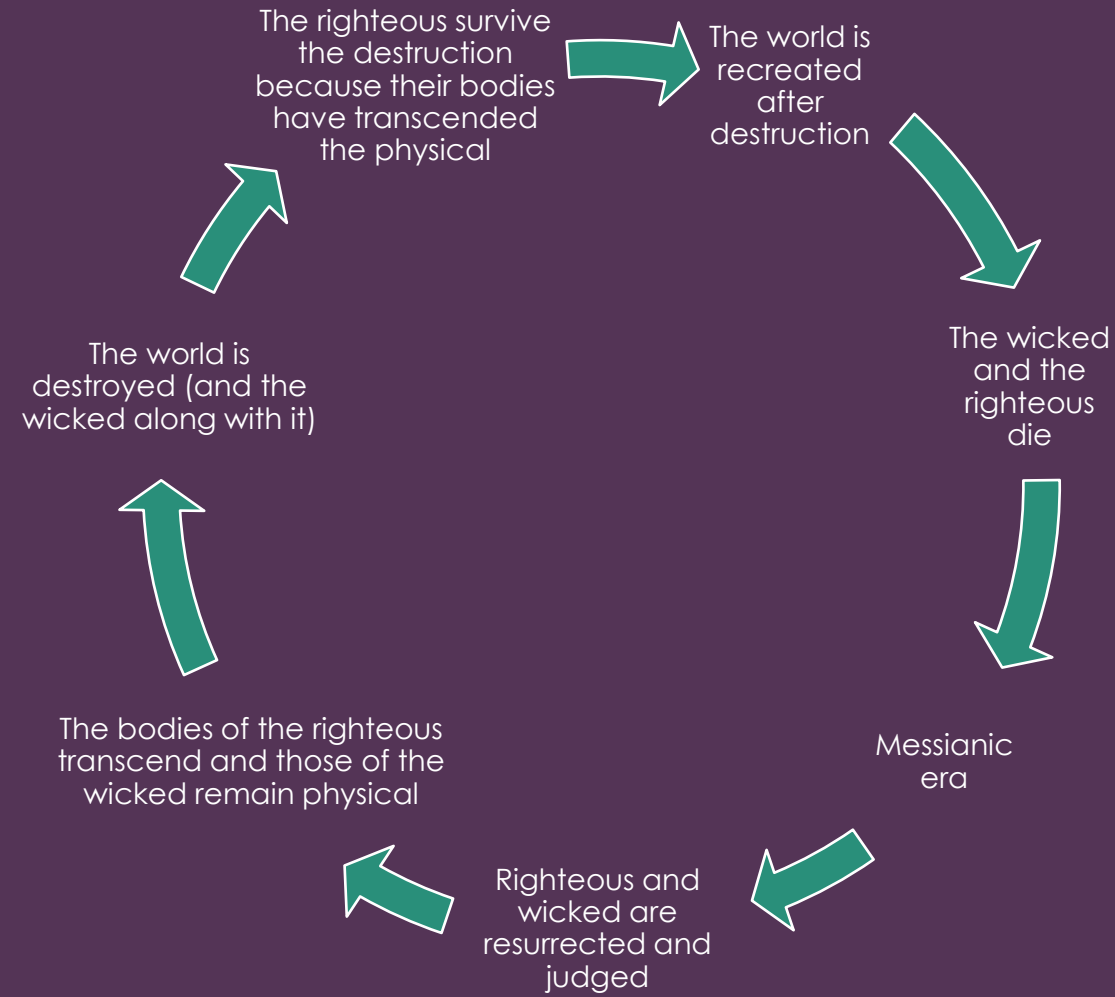
• תורת האדם שער הגמול

- ועכשיו נתמה עליו אחרי שהוא יאמין בפירוש העוה"ב שהוא העולם הבא לנפשות אחרי מיתת הגופות מיד, מה צורך להכרעות הללו, הלא דבר ידוע לכל ומפורסם הוא שכבר נתערטלו הנפשות מן הגוף המת והניחוהו לרקבון, והכתוב מעיד וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. אבל יראה מכונת הרב ז"ל שהעולם הבא אצלו משמש לכל עולמי הנפשות ולכל המגיע אליהן לעדי עד, והנה יאמין באמת שתחיית המתים שהוא עיקר מעיקרי התורה, הכוונה בו שתשוב הנפש לגוף ברצון הבורא ויצאו הנשמות מן העוה"ב וישובו לגוף בימי התחיה, ויתעדנו האנשים ההם הזוכים בטובת העוה"ז בימות המשיח ויזכו בו למעלה עליונה ממעלתם הראשונה, אבל אחרי כן יגזור הרב ז"ל מיתה על המשיח ועל דורו ויהיו נפשותיהם בטוב העולם הבא בלא גוף, כמו שהיו מתחלה במעלה גדולה ממנה, שזכו לה במצות שעשו בזמן התחיה, וזה יתקיים להם לנצח.

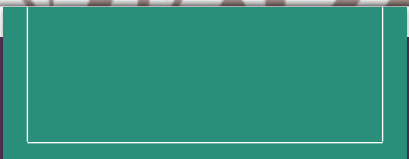
Rambam

Ramban

Ramban:
Sanhedrin 92 and 97 can be
understood according to their *peshat*

ישיבת דרישה